

ÁJGGIEGIRJJIE ÁHPÁSMÁHTTÁ SLIÁKTAN MÁDDIE TJUÖHTIEJÁBIJ
DÁRUOV VÁRJJALIT SÍJJAN VIÄSSUOMEVUÖGIEV
EN KRÖNIKA ÖVER EN SLÄKTS MÅNGHUNDRÅRIGA KAMP FÖR ATT
BEVARA SITT SÄTT ATT LEVA. BYGGER PÅ MATS JONSSONS SERIEROMAN

VÄSTER
BOTTENS
TEATERN

ÅARJELHSAEMIEN
TEATERE

GUH LEJMEH SÁMIEH / NÄR VI VAR SAMER

PRODUCERAS I SAMARBETE MED ÅARJELHSAEMIEN TEATERE AS/SYDSAMISKA TEATERN, OCH MED STÖD AV:

 Kulturrådet

Det norske komponistfond

 Nordland
FYLKESKOMMUNE

 Barons Kult

FOTO: LISALOVE BÄCKMAN

MATS JONSSON OM ATT HANS BOK BLIR TILL PJÄS

När jag blev ombedd att sammanfatta mina känslor inför att *När vi var samer* ska bli teaterpjäs, gjorde jag det i serieform. Det är mitt naturliga uttryckssätt sedan barn- domen, och på många sätt enklare än att enbart använda ord. Min okunskap om teatermediet – ett möjligen tragiskt och definitivt lång- tråkigt ämne – blir underhållande när seriefigurerna Mats och Victoria munhuggs om det i bilen på väg till kollationeringen i Malå. Och om vetskapen att jag och mina tankar ska gestaltas av skådespelare på en scen får min hybris att nå orkan- styrka – då är det är en pinsamhet jag helst inte vill prata om. Men i serien blir det själva poängen.

Serierna är bra på att ta ner stora, jobbiga saker till en nivå där det går att prata om dem, och möjligen också få ett gott skratt på köpet. Som antytt vet jag mycket lite om teatern, men jag misstänker att den också är bra på det. Och allt jag sett hittills tyder på att *När vi var samer* – pjäsen – vaskar fram de viktigaste bitarna ur boken så att vi kan prata om dem, och dessutom lyfter fram en humor som inte ens jag själv visste att boken hade.

Med hopp om tårar, vrede
och skratt,

Mats Jonsson

FOTO: EMMA SOFIA OLSSON

Kom ihåg att slå av ljudet
och sätta mobilen i flygläge.

DELA GÄRNA DIN UPPLEVELSE MED OSS:

@vasterbottensteatern

@aarjelhsaemienteatere

#guhlejmehsámieh #närvivorsamer

#davivarsamer #whenweweresami

#matsjonsson @omringaren

FOTO: PATRICK DEGERMAN

MIRAKLET I MALÅ

VAD FÖRSIGGICK EGENTLIGEN UNDER KOLLATIONERINGEN AV "NÄR VI VAR SAMER"? SERIE AV MATS JONSSON.

SKÅDESPELARE I FÖRESTÄLLNINGEN

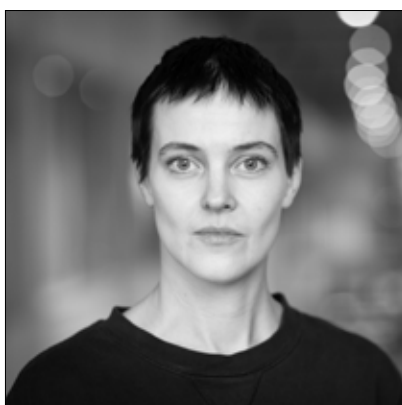
▲
Andreas Anterot

▲
Annika Nordin

▲
Paul Ol Jona Utsi

▲
Malin Vispe

▲
Anna Åsdell

FOTO: PATRICK DEGERMAN

FOTO: PATRICK DEGERMAN

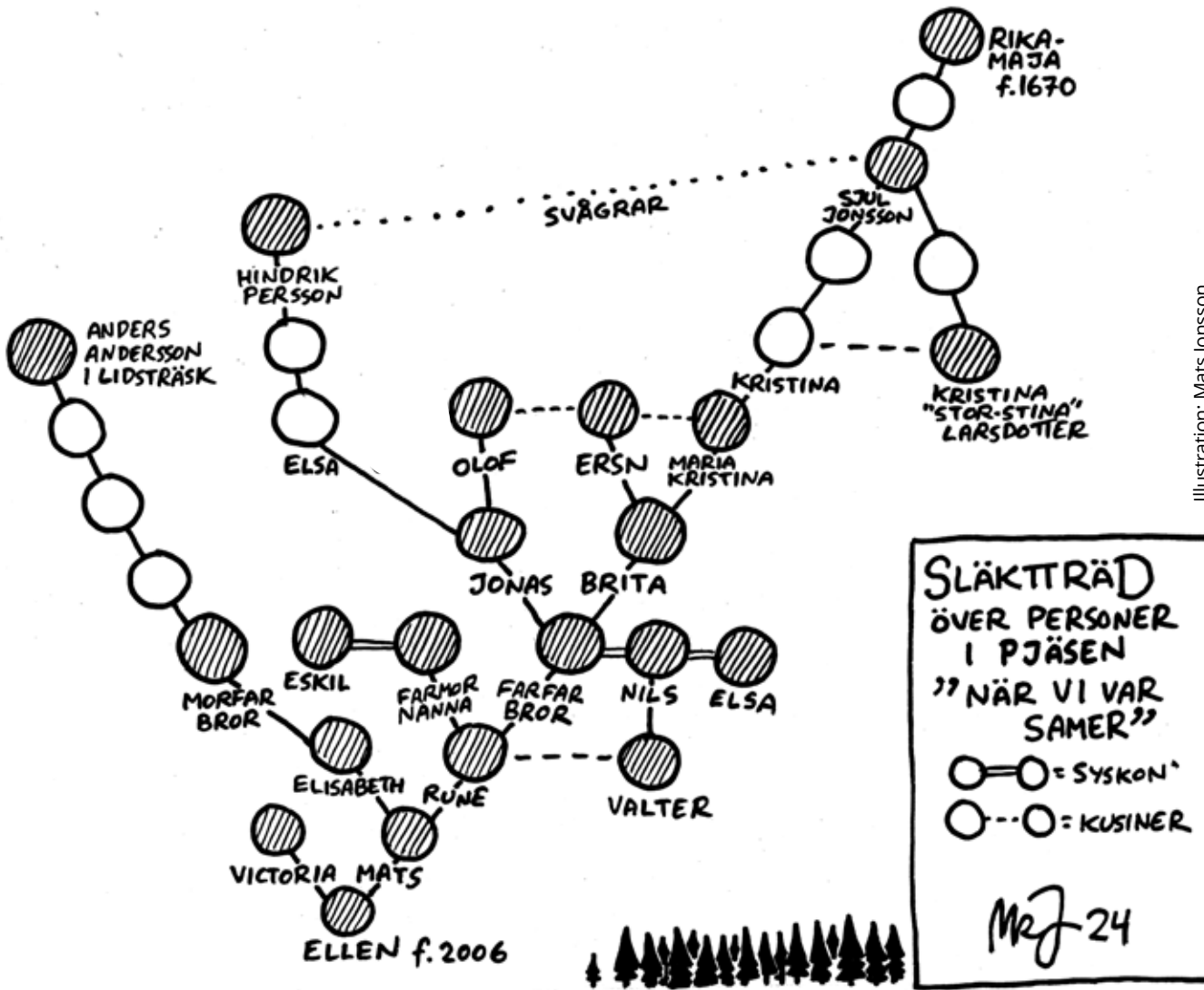

Illustration: Mats Jonsson

FOTO: PATRICK DEGERMAN

VAD TYCKTE DU?
Ge oss feedback
på teaterbesöket.

FOTO: PATRICK DEGERMAN

LITEN UMESAMISK ORDLISTA

Hej - **Buarajk** eller **Bürest**
 Hur mår du? - **Gukttie viäsuoh?**
 Bra - **Buörrie**
 Tack - **Gijttuo**
 Hejdå - **Guvnáte**

DET UMESAMISKA SPRÅKET

Umesamiskan är ett eget språk, som bildar en övergång mellan nordlig och sydlig samiska, och vars ortografi godkändes år 2016, efter 20 års arbete. Umesamiskans ytvidd motsvarar ganska väl tornesamiskans respektive lulesamiskans områden i norr.

Språkområdet sträcker sig norrut från trakterna av Umeälven i söder. I norr når det i grova drag upp till Piteälven med undantag av större delen av Arjeplogs kommun. (Viktiga delar av umesamiskt område består av skogssamebyarna Östra och Västra Kikkejaur, Mausjaur och Maskaur samt Malå sameby. Samebyarna Ran, Gran och Ubmeje tjeälddie i väster tillhör även umesamiskt område.) Det rör sig med andra ord om en stor del av dagens norra Västerbotten och södra Norrbottens län och en betydande del av samiskt område på svensk sida och norsk sida.

Umesamiskans litterära historia är mycket lång. De allra första böckerna på samiska publicerades på 1600-talet i detta område, där samiskan nu har en hotad ställning. Det var framför allt religiös litteratur och läroböcker, som togs fram

för kyrkans verksamhet i området. Skytteanska skolan eller Lappsolan i Lycksele var en skola för samiska barn (pojkar) 1632–1865. Skolmästaren Pehr Fjellström som själv kom från pitesamiskt område var språkligt intresserad. Han skrev 1738 den första grammatiken och den första ordboken just på umesamiska. Han blev senare kyrkoherde och prost i Lycksele.

Under 1700-talets första decennier fanns inte många nybyggen i Västerbotten. De få som fanns innehades av inflyttade finnar och svenskar samt även samer från området. Umesamiskan var modersmål för de flesta. På 1800-talet ökade inflyttningen kraftigt när kolonisationen tog fart och många skogssamer assimilerades så småningom i den svenskspråkiga befolkningen.

Svensk språk- och assimileringspolitik under slutet av 1800-talet och stora delar av 1900-talet drabbade umesamiskan hårt. Trots detta har en ny renässans, medvetenhet och iver uppstått att återvinna de kulturella värden som språket innehåller. För språkrevitaliseringen har föreningen Álgguogáhtie spelat en

stor roll. Umesamiskan är unik och förmedlar många drag från ett äldre språkstadium, som försvunnit i andra samiska varieteter och återfinns i den skogssamiska kulturen.

Källor: Sametinget och Álgguogáhtie

▲ **Henrik Barruk**, språkman, forskare och pionjär i det umesamiska språkarbetet. Foto: Peter Steggo

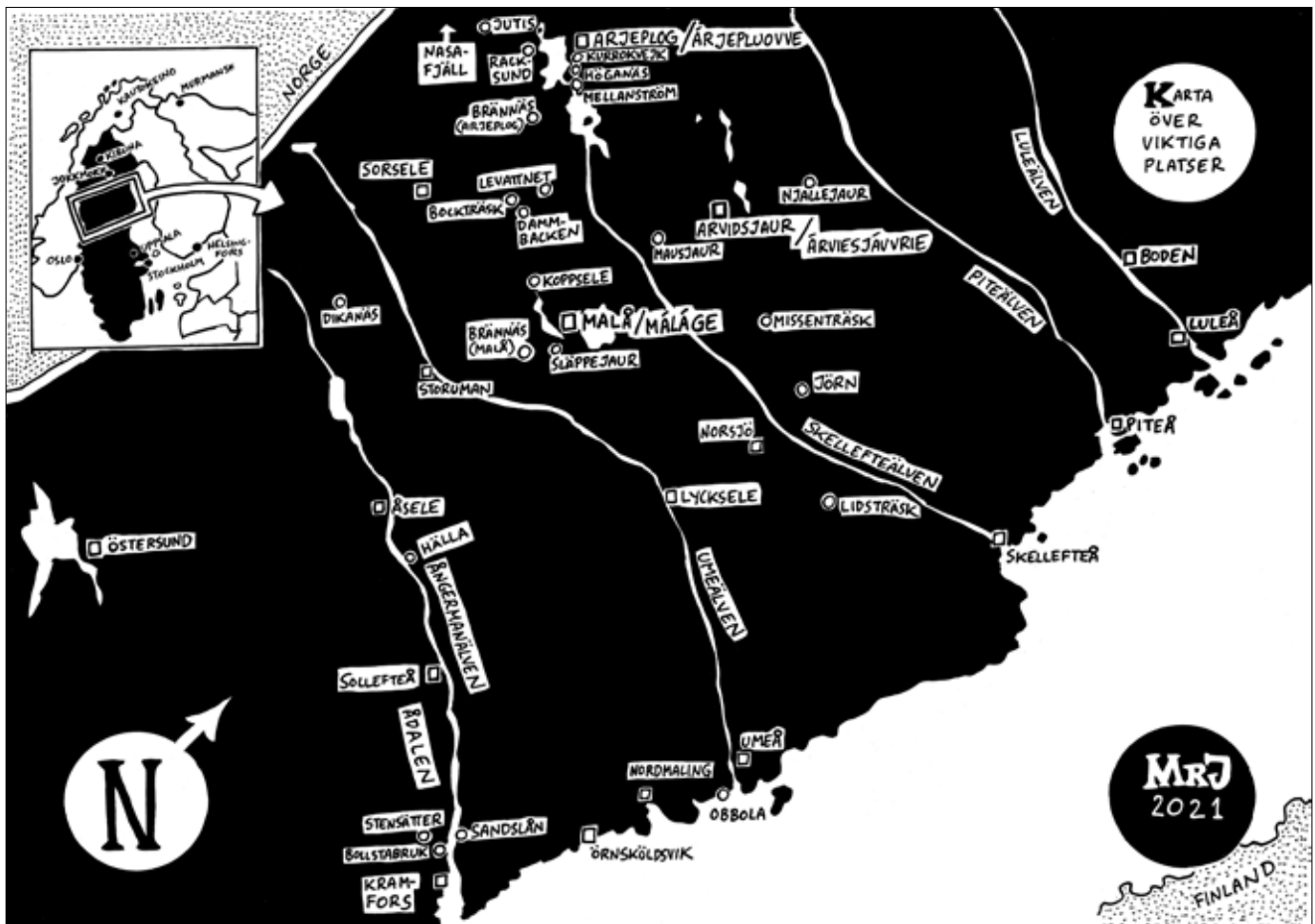

Illustration ur boken *När vi var samer* av Mats Jonsson.

KARIN STENBERG OCH SKOGSSAMISK VILJA

I oktober 2020 var det hundra år sedan skogssamen och läraren Karin Stenberg med hjälp av författaren Valdemar Lindholm gav ut boken *Dat läh mijen situd - Det är vår vilja* med undertiteln *En vädjan till den svenska nationen från samefolket*. Det är en politisk kampskrift om den skogssamiska situationen i Sverige för ett hundra år sedan som på många sätt är aktuell också idag. I samband med hundraårsjubileet släpptes Skogssamisk vilja - en jubileumsantologi om skriften *Dat läh mijen situd*, Karin Stenberg och skogssamisk historia och nutid. Antologin inleds med ursprungstexten som sedan följs av tolv nyskrivna texter. Som helhet och var för sig utgör texterna en fortsättning på Stenbergs pionjärensats för det skogssamiska folket. Redaktörer för

antologin är Åsa Össbo, Bertil Marklund, Lena Maria Nilsson och Krister Stoor. Den kan köpas som bok men finns också tillgänglig gratis digitalt.

Källa: Vårdduo – centrum för samisk forskning vid Umeå universitet

Läs och ladda ner *Skogssamisk vilja - en jubileumsantologi*

Karin Stenberg, Årviesjávri. Lärare och samepolitiker.
Foto: E.D. Schött, Tekniska museets

PRODUKTION

DÁJÐÐÁRIJ DÁHKKIE / KONSTNÄRLIGT TEAM

Dåjmatiebmie/Regi:

Johanna Sandström Lehto

Giähtatjállage/Manus:

Tora von Platen efter serieromanen av Mats Jonsson

Siädnaürdneme/Scenografi: Lotta Nilsson

Gárvvuohäbmeme/Kostymdesign:

Anna-Stina Svakko och Lotta Nilsson

Komposisjuvdna jah jiädnahäbmeme/Komposition och ljuddesign:

Katarina Barruk och Arnljot Nordvik

Musijkan mastatiebmie jah buaktuo/Mixing och mastering på komposition: Nils Johansson**Tjuavggahásatiebmie/**

Ljusdesign: Maja Lindström

Máskah jah luovasvuobdh/Mask & perukdesign: Sofia Långdahl**Ubmejesámien járggaliebmie/Översättning umesamiska:** Henrik Barruk**Ubmejesámien járggaliebmie/Umesamisk språkcoach & översättare av kommunikationsmaterial till umesamiska:** Sara-Hélen Persson**Ávdástallijeh/Skådespelare:**

Andreas Anterot, Annika Nordin, Paul OJona Utsi, Malin Vispe, Anna Åsdell

TEKNIK OCH TILLVERKNING

Ljud: Oskar Bergkvist

Ljudtekniker: Jesper Johansson

Ljustekniker: Catherine Crépault Wibe

Videodesign: Kin Isaksson

Dekormålare: Catarina Berglind

Attributmakare & rekvisitör: Nina Muhonen Marklund

Kostymmästare: Ulrica Marklund, Terese Larsson

Tapetseri: Helena Steisel

Scenmästare, snickare:

Petter Ögren, Niclas Andersson

Snickare: Jonas Åberg

Gåvvah/Foto affischbild:

Lisalove Bäckman

Gåvvah/Foto pressbilder:

Patrick Degerman

Teaterenäejvie/Teatersjef/Teaterchef Åarjelhsaemien teatere: Kristin Solberg

Konstnärlig ledare**Västerbottensteatern:**

Johanna Salander

VD Västerbottensteatern/**Ansvarig utgivare:**

Challa Gustavsson

Tack till all övrig personal som arbetat för att göra denna föreställning möjlig!

Buoktadiejjieh/Producenter:

Produceras av Västerbottensteatern i samarbete med Åarjelhsaemien teatere/Sydsamiska teatern, Mo i Rana

TACK TILL

Mats Jonsson med familj

Jörgen Stenberg

Susanne Stenberg

Malå sameförening/
Målåge Sámienseäbrrie

Åsa Össbo

Helena Zerlauth

Andrea Brånemyr

Samuel Hellgren och Álgguogáhtie (umesamer i samverkan)

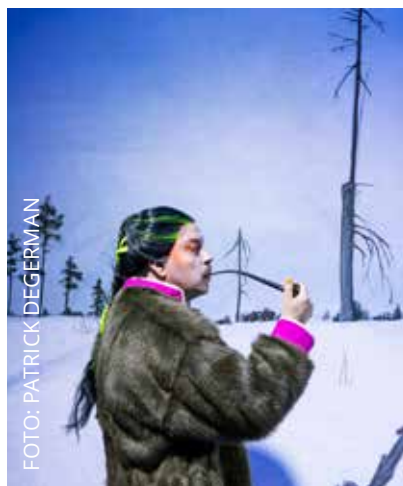
Maria Kråik och Skellefteås sameförening/Syöldaten Sámienseäbrrie

Vanja Hamidi Isacson

Ylva Gustafsson

Bobo Lundén

Vår referensgrupp

SPELDATUM

12/10	Syöldate/Skellefteå
15/10	Syöldate/Skellefteå
16/10	Syöldate/Skellefteå
17/10	Syöldate/Skellefteå
22/10	Vyöddale/Vindeln
23/10	Likssjuo/Lycksele
24/10	Kraapohke/Dorotea
29/10	Sjädtavaellie/Sundsvall
30/10	Sjädtavaellie/Sundsvall
31/10	Sjädtavaellie/Sundsvall
5/11	Ubmeje/Umeå
6/11	Ubmeje/Umeå
7/11	Ubmeje/Umeå
8/11	Syöldate/Skellefteå
9/11	Syöldate/Skellefteå
13/11	Buvvda/Bådåddjo/Bodø
15/11	Måhvie, Ránan máhkkie/ Mo i Rana
17/11	Snåase/Snåsa
21/11	Árviesjávrrie/Arvidsjaur
22/11	Julevu/Luleå
23/11	Nuoráne/Norsjö
27/11	Orrestaare/Örnsköldsvik
28/11	Staare/Östersund
29/11	Ramsele
30/11	Kramfors
3/12	Syöldate/Skellefteå
4/12	Syöldate/Skellefteå
5/12	Syöldate/Skellefteå
6/12	Syöldate/Skellefteå
7/12	Syöldate/Skellefteå
13/12	Målåge/Malå
18/12	Giron/Kiruna

BILJETTER

SKELLEFTEÅ TURISTCENTER
TEL 0910-45 25 10,
TICKSTER.COM
VASTERBOTTENSTEATERN.SE

BILJETTER PÅ TURNÉ

Biljetter på turné säljs av respektive arrangör på orten vi spelar. Biljetter och uppdaterad turnéplan kan du finna på vår hemsida, www.vasterbottensteatern.se

Info, turné och biljetter för
Guh lejmeah sámieh/När vi var samer

